

COLUMN FLOOR RUSMAN

Het ligt allemaal aan die luie studenten

Gisteren maakte het hoger onderwijs, na langdurige afwezigheid, een comeback in het nieuws. De VVD en de PvdA willen de langstudeerbeoete afschaffen en waarschijnlijk vervangen door een sociaal leenstelsel. (Iedereen lijkt hier tevreden over, maar waarom eigenlijk? Omdat 'sociaal' vriendelijker klinkt dan 'boete'? Tegelijk werd bekend dat de Universiteit Utrecht sollicitatiegesprekken met studenten gaat voeren waaruit niet-bindende studieadviezen voortkomen: 'matching', zoals dat zo mooi heet.

Er is niets mis met deze maatregelen, maar wel met de eenzijdige benadering van problemen als studie-uitval en langstudeerders. Politici en universiteiten gaan er blijkbaar van uit dat de opleidingen goed genoeg zijn en dat het de studenten simpelweg aan interesse en discipline ontbreekt. Dit is onzin: als studenten lui en onverschillig lijken, komt dat ook door matig onderwijs.

Politici gaan er dan van uit dat het onderwijs goed genoeg is

Mijn opleiding geschiedenis was een goed voorbeeld. Docenten lieten hun studenten de helft van de colleges vullen met veel te lange powerpointpresentaties. Op werksstukken kwam nauwelijks feedback. Soms werd er een voetnoot verbeterd, maar voor grondig inhoudelijk commentaar was geen tijd. En mijn opleiding was geen uitzondering: van studenten uit andere steden en vakgebieden hoorde ik soortgelijke verhalen.

Hoe vaak politici ook woorden als 'top' en 'excellent' in de mond nemen, uiteindelijk worden universiteiten gefinancierd op basis van het aantal afgestudeerden, niet op basis van de onderwijskwaliteit. Het gevolg is tweeledig. Er worden minder eisen gesteld aan de student – stel dat hij faalt! – en voor de docent heeft het geven van goed onderwijs geen prioriteit.

In de programma's van de formatiepartners staan enkele voorstellen voor verbetering van het hoger onderwijs, maar veel verder dan 'meer aandacht voor toppers' en 'meer diversificatie' gaan die niet. Over de tijds- en publicatiedruk voor docenten en de dalende eisen aan studenten staat in beide programma's niets. Zo lang de VVD ('slecht onderwijs is onacceptabel') en de PvdA ('kwaliteit van onderwijs vraagt voortdurende aandacht') blijven denken dat het probleem bij de luie studenten ligt, zal er aan de financieringsstromen niets veranderen. En zo wordt het onderwijs nooit 'top'.

Floor Rusman is redacteur en columnist van nrc.next.

Geef duidelijkheid over rentederivaten

De regering weet niet welke instanties verlies maken op derivaten. Zeven Kamerleden vragen om opheldering.

De Vrije Universiteit Amsterdam, het slibverwerkingsbedrijf Noord-Brabant en woningcorporatie Vestia kochten rentederivaten en leden zware verliezen. Je kunt derivaten kopen om het risico af te dekken dat de rente stijgt en je verplichtingen duurder uitpakken. Deze organisaties kochten evenwel ook derivaten op zaken die zij niet in bezit hadden. Als dat misgaat, staat de belastingbetaler garant.

In de zomer hebben wij diverse Kamervragen gesteld. Hiermee kwam naar boven dat de pensioenfondsen meer dan 50 miljard euro winst hebben gemaakt op vooral rentederivaten. Zij kochten derivaten die geld betalen bij een lage rente. Deze lage rente is ongunstig voor pensioenfondsen. Zij maken dan weinig rendement en hebben veel geld nodig. Bijna alle andere marktpartijen dekken juist zich in

tegen een hoge rente en kopen derivaten om het risico van een rentestijging af te dekken. Voor elke rentederivaat dat het risico van rentedaling afdekt, is er ook een rentederivaat dat rentestijging afdekt. Ergens heeft iemand dus 50 miljard euro verloren. Wij denken dat een deel van de verliezen in de publieke en semipublieke sector valt. Daarom hebben we de regering gevraagd openbaar te maken welke scholen, ziekenhuizen en woningcorporaties in de problemen zitten. Het antwoord: bij woningbouwcorporaties verwachten we geen nieuwe problemen, over het onderwijs weten we over een maand meer en over de zorg hebben we weinig informatie.

Deze onwetendheid is schokkend. Daarom hebben we gezamenlijk om een overzicht gevraagd. Laat de risico's duidelijk zijn, voor het eind van de formatie.

Pieter Omtzigt, CDA
Paul Uilenbelt, SP
Barry Madlener, PVV
Gerard Schouw, D66
Jesse Klaver, GroenLinks
Elbert Dijkgraaf, SGP
Marianne Thieme, PvdD

Zo'n erecode voor bankiers werkt alleen door herhaling

Maatschappelijk belang is een onhelder begrip voor bankiers. Bepaal duidelijk wanneer krediet te veel is, vindt **Jan Bouwens**.

Bankiers zijn geschrokken van het voornemen van minister de Jager (Financiën, CDA) om een erecode en een tuchtcollege in te stellen. Het is sterk de vraag of een erecode werkt. Beter is het bankiers continu aan de intentie van de code te herinneren en hen te binden aan de definitie van overkreditering.

Volgens een onderzoek van de Amerikaanse gezondheidseconoom Victor Fuchs neemt bij een groei van het aantal chirurgen met 10 procent, bij onveranderd ziekteaanbod, het aantal operaties toe met 3 procent. Zelfs onder de Hippocratische eed blijven we niet verschoond van 'overbehandeling'. Bankiers moeten in de toekomst een eed afleggen waarin zij beloven altijd in het belang van de klant en de maatschappij te zullen beslissen, maar wat is dat belang?

Binnen de bank Goldman Sachs geldt sedert 1970 het volgende principe: 'Het belang van de klant komt altijd op de eerste plaats. Onze ervaring leert dat ons eigen succes altijd volgt op een goede klantenbediening'. Hoe kunnen we dit rijmen met de verkoop door Goldman Sachs van toekomstige opbrengsten van de Griekse staatsloterij, opdat de Grieken zich konden kwalificeren voor de euro? Op korte termijn was de klant geholpen – de Griekse overheid kon toetreden tot de eurozone – maar is de tegenwoordige Griekse

regering nog goed af met deze gang van zaken? Moeten de landen die Griekenland moeten steunen blij zijn met de acties van Goldman Sachs? Wie was de klant? Wat is het maatschappelijk belang?

Formeel valt de medewerkers van Goldman Sachs niets te verwijten. Zij konden natuurlijk niet bevroeden dat het verkeerd zou aflopen. Wat is immers de kans op een financiële crisis van het formaat dat we nu doormaken? Uiteraard weten zij nu beter. Het punt is alleen: waren zij zich hiervan bewust op het moment dat de deal werd gesloten?

Bij economische voorspoed kun overkreditering.
Tegen overoptimisme helpt geen eed en geen tuchtcollege

nen mensen zich nauwelijks voorstellen dat er na verloop van tijd economische tegenspoed zal optreden. Als de wereld alleen maar een opgaande lijn toont, sluiten mensen hun ogen voor een mogelijk slechte afloop. Dankzij dit natuurlijke mechanisme van overoptimisme, waarmee ieder mens is uitgerust, bereiken we doelen die we anders nooit konden bereiken.

Evengoed leidt overoptimisme tot beslissingen waarvan een verkeerde afloop kan worden verwacht. Zo werden voorafgaand aan de kredietcrisis aan schippers leningen verstrekt van 100 procent van de onderliggende waarde van de schepen. Toen ging het Nederland economisch voor de wind en was een hypo-

otheek van 100 procent makkelijk op te brengen. De klant en de bank waren buitengewoon tevreden. Tegen dit optimisme helpt geen eed. Ook een tuchtcollege zal hier weinig uithalen, tenzij het verboden is een hypothec van 100 procent te geven.

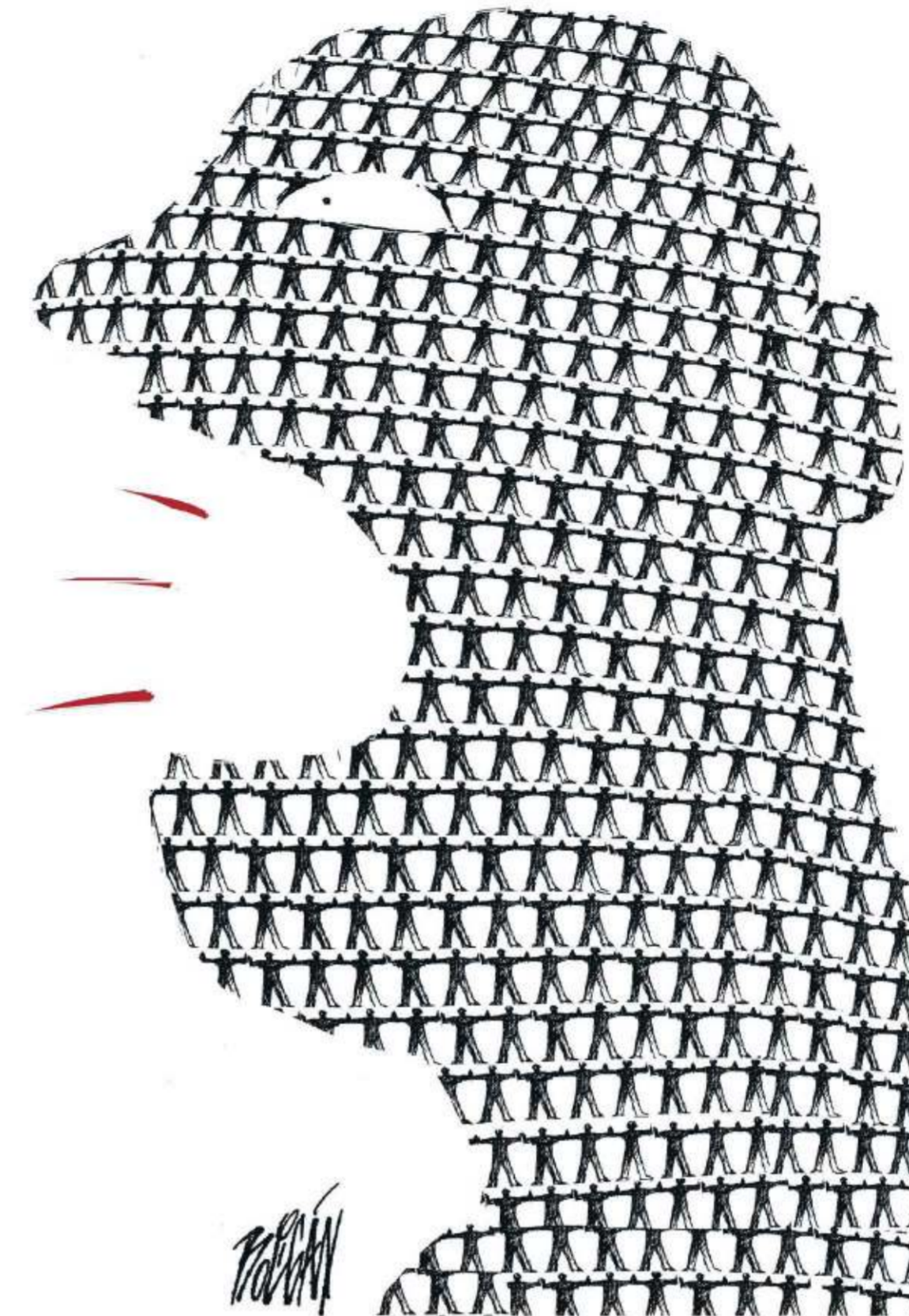
Wellicht dat een recent onderzoek uitkomst biedt voor De Jager. Nina Mazar en Dan Ariely lieten drie groepen studenten van het Massachusetts Institute of Technology (MIT) invullen hoeveel puzzels zij oplossen binnen een gegeven tijd. Degenen die voor de oefening de gedragscode van de universiteit doorlazen, zeiden dat ze drie puzzels oplossen, net als degenen die werden gecontroleerd. De derde groep kon liegen en las geen gedragscode – en gaf gemiddeld 5,5 opgeloste puzzels op.

Alle MIT-studenten weten van de erecode. Het onderzoek suggereert dat iemand die zich continu bewust is van de gedragscode goed handelt. Van belang is dat er aan de code wordt herinnerd op het moment van handelen.

Overziet de bankier de gevolgen van zijn handelen? De Goldman Sachs-zaak suggereert van niet. We kennen al achthonderd jaar kredietcrises. Deze hebben alle gemeen dat er zo veel krediet werd verleend dat bij de minste economische tegenslag vitale economische delen omvielen.

Om duurzaam bankieren te bevorderen, moet De Jager derhalve twee zaken gelijktijdig regelen:
• Een onwrikbare definitie van overkreditering geven; en
• De bankier bij elke handeling herinneren aan de erecode.

Jan Bouwens is hoogleraar accountant aan Tilburg University.

Illustratie Angel Boligan

Spreek Facebook juridisch aan op rellen als in Haren

Facebook moet zijn klanten waarschuwen tegen het doen van publieke uitingen, vindt **Egbert Dommering**.

De orkaan Project X, die al enige tijd in Europa woedt, heeft in Haren veel schade aangericht. De commissie-Cohen gaat onderzoeken hoe dat zo gekomen is. Wat is de rol van Facebook in het geheel? Minister Opstelten (Veiligheid en Justitie, VVD) zei in de Kamer dat de overheid moet wegblijven van Facebook. Dat zou censuur zijn. Facebook gaf commentaar van gelijke strekking.

De informatieketen die de Project X-rellen mede veroorzaakte, bestaat uit het maken en vertonen van de film *Project X* en de mobilisatiefunctie van een krachtig distributiemedium als Facebook. De eerste schakel, Project X, kan zich vermoedelijk met succes beroepen op de vrijheid van meningsuiting, omdat het een fictieproduct is. Alleen als een informatieproduct concrete aanzetten tot roekeloos gedrag bevat, kan er een aansprakelijkheid voor schade zijn.

Bij Facebook ligt dit minder eenvoudig. Facebook zal vooral moeten worden aangesproken op zijn krachtige distributiefunctie. De juridische norm die op hem moet worden toegepast, is die van de gevaarzetting: Facebook zal voorzienbare risico's die aan het gebruik van de dienst zijn verbonden zo veel mogelijk moeten vermijden en er in elk geval duidelijk voor moeten waarschuwen. Dit geldt ook voor de risico's dat het product of dienst door een bepaalde groep consumenten verkeerd wordt gebruikt. Vooral deze norm is van belang, omdat Facebook veel minderjarige gebruikers heeft.

Wie naar facebook.com/policies gaat, vindt onder de button 'Richtlijnen voor de Facebook Community' in eenvoudige taal aanwijzingen voor onlinegedrag. Dit is mooi. Er staat alleen geen duidelijke waarschuwing voor de offline- en online-gebruikers die verbonden zijn aan onlinegedrag.

Facebook is een zeer geschikt distributiemedium om sociale opstootjes uit te lokken, met omzeling van de burgemeester, die in Nederland op gemeentelijk grondgebied de

openbare orde moet handhaven.

Duidelijke gedragsregels voor online/offlinegedrag kunnen geconcretiseerd worden door vervolgvattingen voor de verzending van aan het publiek gerichte mededelingen. Dit kan in de trant van 'wilt u werkelijk deze mededeling aan vrienden (bij Facebook een ruim begrip) of het algemene publiek versturen?'. Dit past in het systeem dat we bij de vrijheid van meningsuiting kennen als geoorloofde verspreidingsbeperkingen in het belang van de openbare orde, niet gerelateerd aan de inhoud van de mededeling.

Als de waarschuwingen ontoereikend zijn, kunnen er drempels in het technisch ontwerp ingebouwd worden. Zo gek is dit niet, aangezien van Facebook verlangd mag worden dat het de grens tussen privé en openbaar gebruik duidelijk markeert. Nu is deze grens diffuus. Hier speelt veel belang van de vrijheid van meningsuiting: een zelfstandig verspreidingsmiddel mag niet absoluut onmogelijk worden gemaakt.

Egbert Dommering is hoogleraar informatierecht aan de Universiteit van Amsterdam.

De leraar is een lastige kostenpost

Schoolbesturen hebben te veel macht. Schrijf hun voortaan voor hoe ze hun geld moeten besteden, pleit **Marcel de Jong**.

De formatie biedt een mooie kans voor de VVD en de PvdA om ons onderwijs weer op het rechte spoor te krijgen. Dan moeten ze het onderwijs ontdoen van de dwalingen van de afgelopen twintig jaar.

Sinds de jaren negentig hebben slecht doordachte vormen van didactic, zoals het nieuwe leren en het competentiegerichte onderwijs, ons onderwijs ernstig aangetast. In deze concepten hebben leerlingen nauwelijks les en moeten ze hun eigen leervragen formuleren. Het aanleren van kennis is nauwelijks meer van belang. Informatie kunnen leerlingen immers wel op internet opzoeken. Leraren zijn verworpen tot procesbegeleider en mental coach.

De overheid en de Inspectie van het Onderwijs hebben zich de afgelopen twintig jaar teruggetrokken uit het beroepsonderwijs, onder de vlag van het neoliberalisme. Regionale opleidingscentra (ROC's) en hogescholen werden volledig verantwoordelijk voor de handhaving van hun eigen kwaliteit en een gezonde bedrijfsvoering. Uiteraard is de financiering van het onderwijs hierop aangepast. Alle scholen krijgen jaarlijks een grote zak geld van de overheid waarover ze vrijelijk mogen beschikken.

Deze financiële autonomie heeft enerzijds geleid tot een explosie van salarissen aan de top en anderzijds tot bezuinigingen op lesgeven. Een voorbeeld: in 2008 kreeg een hogeschool op jaarbasis ongeveer 6.600 euro per student. Hiervan werd minder dan 2.000 euro besteed aan lesgeven. De rest ging op aan wat in jargon de 'overhead' heet: gebouwen, faciliteiten en salarissen van managers en bestuurders. Lesgeven is de sluitpost op de begroting. De leraar is een kostenpost. Moderne onderwijsconcepten sluiten hier naadloos op aan: weinig les, lage kosten. Een wetenschappelijke onderbouwing voor zulke onderwijsmethoden is altijd wel bij elkaar te onderzoeken.

De diplomafinanciering in het mbo en hbo heeft zelfs geleid tot nog ergere excessen. De 'Theoroute' bij de opleiding 'media en entertainment management' bij Hogeschool Inholland is wat dit betreft exemplarisch. Studenten die na vier jaar een studieachterstand hadden, konden via een speciaal geheim traject hun diploma gewoon afhalen. Studenten hoefden dan niets anders te doen dan een oud, eerder afgekeurd werkstukje van 2 A4'tjes in te leveren. Dit leverde Inholland keurig tienduizend euro per student op. De ophef over deze Theoroute heeft geleid tot het ontslag vertrek van de toenmalige bestuursvoorzitter. De perverse prikkel van de diplomafinanciering bleef evenwel bestaan. De misstanden bij Hogeschool Windesheim van vorig jaar tonen dit haarfijn aan.

Scholen zijn zelf verantwoordelijk voor een efficiënte bedrijfsvoering, in het kader van de deregulering. Dit heeft geleid tot het ontstaan van besturen en raden van toezicht met een grote afstand tot de werkvloer, geïmplementeerd door de inzichten van grote consultancybureaus. Een rector of directeur die dicht bij de leerlingen en leraren staat, voldoet niet meer. De verzelfstandiging van scholen heeft een enorme fusiegolf tot gevolg gehad. Macht, status en een zo groot mogelijk marktaandeel lijken de leidende credo's van veel scholen. Zo tellen sommige hogescholen en ROC's meer dan dertigduizend studenten. Een enorm beheersapparaat van afdelingen planning en control, ondersteund door een omvangrijk leger van onderwijsadviesdiensten, consultancybureaus en accreditatie-organen, legitimeren de bedrijfsvoering van dergelijke onderwijsinstellingen.

Efficiency, rentabiliteit en solvabiliteit lijken soms belangrijker dan kwalitatief goed onderwijs. Zo had het Arcus College, een ROC in Zuid-Limburg, nog maar kort geleden zestig miljoen euro op zijn bankrekening staan. Dit geld had ook besteed kunnen worden aan de uitvoering van het onderwijs.

De oplossing van deze problemen kan alleen bereikt worden als de nieuwe regering het lef heeft de autonomie van onderwijsinstellingen fundamenteel te herzien.

De overheid dient strikte controle uit te voeren op het financieel beleid van de scholen. De lumpsumfinanciering – iedereen een grote zak met geld – moet verdwijnen, omdat de overheid geen enkele controle meer heeft over een doelmatige besteding van het geld. Onderwijsgeld moet geoordeeld worden. De overheid moet precies voorschrijven waaraan een school het geld mag besteden. Het grootste deel van het geld moet ten goede komen aan lesgeven. De resultaatfinanciering moet losgelaten worden. Niet een behaald diploma moet het uitgangspunt van de bekostiging zijn, maar de kwaliteit van het onderwijs.

De onderwijsinspectie moet actief toezien op deze kwaliteit. Waar zij nu vooral controleert of het onderwijs op een school volgens de door de school zelf beschreven processen verloopt, dient zij zich voortaan te richten op het inspecteren van de kwaliteit van de inhoud van de lessen, de didactic, het lesmateriaal en de leraren.

Er moet gedefuseerd worden. We moeten weer terug naar kleine scholen waarin leerlingen zich gekend en geborgen voelen. De ontwikkelingen bij Amarantis bewijzen dat het mogelijk is. Ook bij dit proces moet de overheid een leidende rol spelen.

Verbetering van ons onderwijs is alleen mogelijk als de nieuwe regering de autonomie van scholen fundamenteel herziene. De leraar moet weer centraal staan op school. Hij is de gerechte met wie goed onderwijs staat of valt – en niemand anders.

Marcel de Jong is publicist, communicatieadviseur en schrijver van de roman *Geen les meer* (uitgeverij Passage).

one day only

Geldig op 2 oktober 2012

USB Connection Kit

Geschikt voor de iPad, iPhone en iPod

60% korting

64,95

Alleen vandaag 26,95

- ✓ Verbeterde versie op voorgaande Connection Kit
- ✓ Direct foto's/video's overzetten en bekijken op je iPad of TV
- ✓ Aan te sluiten op iPad, digitale camera, PC / MAC, toetsenbord, SD / Micro SD-kaart en TV
- ✓ Inclusief: USB data kabel en AV video/audio kabel

Bestel nu op: onedayonly.nl

thuiswinkel waarborg